

Prof. dr. Szabó Sándor, CSc.¹ – Dr. Tóth Rudolf, PhD.²

A REPÜLŐTÉRI LÉTESÍTMÉNYEK ROBBANTÁSOS CSELEKMÉNYEK ELLENI VÉDELMEK NÖVELESI LEHETŐSÉGEI³

„Napjaink permanens változásai kapcsán átértékelődött a Biztonság, mint érték kategória. A Nemzeti Biztonsági Stratégia összefoglalta mindazon tényezőket, amelyek a biztonságunkat fenyegetik, és kijelölte a kereteket, irányokat, amelyek mentén az ország, a lakosság biztonságát szavatolni lehet és kell.”⁴ [21] A biztonsági kihívások között a szakértők legnagyobb veszélyként a terrorizmust jelölik meg. Sajnálatos, hogy az egyik legdurvább és leggyakrabban alkalmazott módszerré a robbantásos cselekmények váltak. A nemzetbiztonsági szolgálatok megkülönböztetett figyelmet fordítanak a terrorizmus elleni harcra. A feladat nem könnyű, mivel a terrortámadás célpontja, ideje, helyszíne, szinte meghatározhatatlan, ezért a szakértők a megelőzésre fektetik a fő hangsúlyt. Felmérik a potenciálisan lehetséges célpontokat és a terrorcselekmény végrehajtási feltételeinek minimálisra csökkentésével igyekeznek azt megakadályozni. A sok-sok lehetséges célpontok között szerepelnek a különösen fontos objektumok, építmények. Ezek közül az egyik leggyakrabban támadott célpont a repülőtér.

IMPROVEMENT PROTECTION OF AIRFIELDS FACILITIES AGAINST BLASTING ACTS

Due to today's permanent changes, security as a valuable category also revaluated. The National Security Strategy summarized all the factors threaten our safety, and determined frames and direction needed to guarantee the safety of the country and the inhabitants. According to experts among security challenges the terrorism is the biggest danger. Unfortunately, the terrorist blasting became the most frequent and rough activity. The national security services pay distinguished attention to the fight against terrorism. The task is not easy, since the target, time and location of terrorist attacks almost indefinable therefore, the experts' main task is the prevention. They estimate the potential targets and try to minimize the conditions of a possible terrorist attack. Special objects, structures and buildings are among the possible targets of an attack. One of the most frequently attacked targets is the airport.

A TERRORIZMUS ÉS A TERRORCSELEKMÉNYEK FOGALMA, JELLEMZŐI, CÉLOBJEKTUMAI, ESZKÖZEI, NAPJAINK KIEMELKEDŐ TERRORCSELEKMÉNYEI

A mindennapok során az emberek gyakran találkoznak a terrorizmus, terrorista, terrorcselekmények szavakkal, vagy kifejezésekkel és kialakult bennük egy „kép” ezekről a fogalmakról. A felmérések szerint legtöbbször elsőként a robbantásos merényletekre, esetleg a repülőgép-eltérítésekre gondolnak, de ide sorolják az emberrablásokat és gyakran a politikai jellegű

¹ ny. mk. ezredes, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, szabo.sandor@uni-nke.hu

² ny. mk. dandártábornok, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, toth.rudolf@uni-nke.hu

³ Lektorálta: Dr. Kovács Zoltán mk. őrgy., egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, kovacs.zoltran@uni-nke.hu

⁴ Hornyacsék Júlia: A települési védelmi képességek a katasztrófa-kihívások tükrében, "Biztonságunk érdekében" Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület Budapest, 2011. 3. o. ISBN: 978-963-08-2606-8

gyilkosságokat is. De vajon lefedi e, ez az elképzelés napjaink terrorizmusának lényegét? Mielőtt rátérnénk ennek vizsgálatára, célszerű áttekinteni a terrorizmus alapvető ismérveit.

A terrorizmus alapvető jellemzői [1]

Az, amit ma terrorizmusnak nevezünk, ősidők óta jelen van az emberiség történelmében. Ezek célja, eszközei és jellegük folyamatosan változott, azonban az alap, a motiváció, vagyis a fanatista harc a szent cél elérése érdekében, mindig ugyanaz maradt. Európában a XIX. század második felétől szaporodtak meg a terrorista cselekmények és ez a tendencia a XX. században is folytatódott. Napjainkban jóval több terrorszervezet jött létre és vált ismertté, mint a korábbi évtizedekben. A terrorizmus ezen új korszakát a politikai gyilkosságok intézményesülése jellemezte, melynek során politikai személyiségeket, uralkodókat, köztársasági elnököket, kormányzókat, képviselőket, tanácsadókat, stb., gyilkoltak meg ideológiai, vagy vallási okokból.⁵ Ezeknek a terrorakcióknak egyik legfontosabb közös jellemzője, hogy a célszemélyeken kívül ártatlanok csak ritkán haltak meg a támadásban. [2]

1. kép Ferenc Ferdinánd és hitvese közvetlenül a merénylet előtt.⁶

A terroristák fanatizmusa európai gondolkodással nehezen érthető. Az öngyilkos merényletek, a céltalan tömegpusztítás és károkozás, a gyerekek, nők, idősök és fiatalok, zsidók, keresztények, muzulmánok, szegények és gazdagok válogatás nélküli mészárlása eddig nem tapasztalt és semmivel sem magyarázható tragédiák sorozatát indította el. ***A terrortámadások közül kiemelt jelentősége van a 2001. szeptember 11-i amerikai támadásnak, mert ez a nap vált a totalista terrorizmus szimbólumává.*** A támadás célpontjai az **1. ábrán** láthatók.

A támadás az egész világot megrázta. Az amerikai emberek rádöbbenek arra, hogy megszűnt az Egyesült Államok tengeren túli védettsége, országuk sebezhetővé vált.

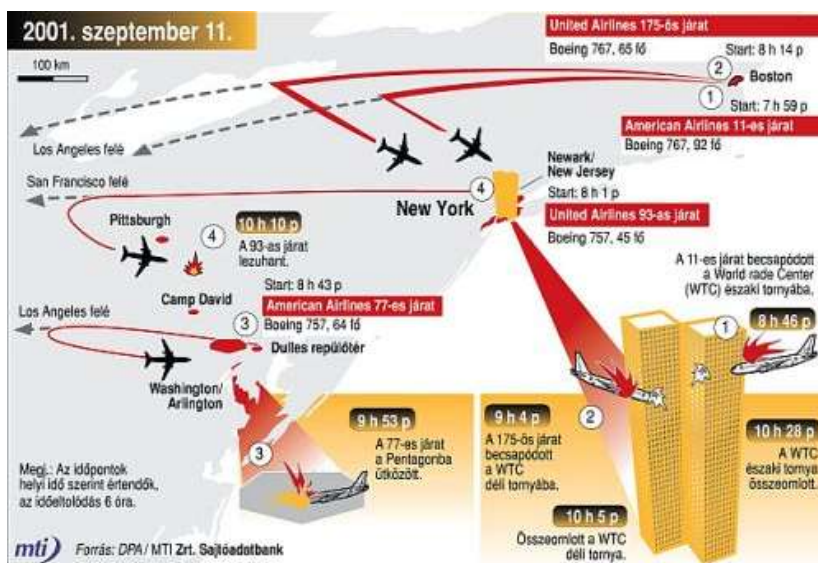
Jelenleg egy civilizációk közti konfliktus eszkalálódásának vagyunk tanúi, ahol a béke (le-

⁵ Csak néhány példát említve, akik politikai merényletek áldozataivá váltak: Abraham Lincoln és William McKinley amerikai elnökök, I. Vilmos német, I. Umberto olasz, illetőleg Sándor jugoszláv király, Sadi Carnot francia köztársasági elnök, Ferenc Ferdinánd Habsburg trónörökös, Louis Barthou francia külügyminiszter és Raszputyin orosz cári tanácsadó. Letöltés ideje: 2012. 02. 13.

Forrás: <http://www.publikon.hu/htmls/cikkek.html?ID=23&articleID=345>

⁶ Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Szarajev%C3%B3i_m%C3%A9r%C3%A9nylet Letöltés ideje: 2012. 02. 13.

gyen az muzulmán, zsidó, keresztény, vagy bármi más) és a fanatizmus (főleg iszlám típusú) követői harcolnak egymás ellen.

1. ábra 2001. szeptember 11-ei terrortámadás célpontjai.⁷

A terrorizmusnak még nincs egységes, jogilag is elfogadott definíciója. A témával foglalkozó szakemberek állásfoglalásai sem egységesek ebben a kérdésben, de a szakirodalomban vannak olyan körülírások, amelyeket a szakértők a terrorizmus definíciójaként általában elfogadnak. Ilyen lehet például az alábbi meghatározás:

„A **terrorizmus** az erőszak alkalmazásának, vagy az azzal való fenyegetésnek olyan stratégiája, melynek elsődleges célja félelem, zavar keltése és ennek révén meghatározott politikai eredmények elérése, vagy a hatalom megtartása.”⁸

A fentiek alapján megállapítható, hogy a terrorizmus általános fogalmának meghatározására annak alapvető jellemzőiből célszerű kiindulni. Ezek a következők: [2]

- **Erőszak:** A fogalom szándékos és módszeres használata, általában közvetlenül vagy közvetetten személyek ellen. A terroristák erőszakos eszközökkel (robbantással, fegyveres *erőszakkal*, stb.) küzdenek céljaik megvalósításáért. Mivel a célok általában nem valósulhatnak meg azonnal (pl. a fennálló politikai rend megdöntése, egy nép függetlenségének megteremtése), a terroristák általában több erőszakos cselekményt is elkövetnek, előre megtervezett módon;
- **Félelem keltése:** Az erőszak alkalmazásának célja a félelemkeltés. A közvélemény nyomása ugyanis – a terroristák elképzelése szerint – rá tudja venni a döntéshozókat a terroristák számára fontos lépések megtételére;
- **Ideológiai-politikai háttér:** A legtöbb elemző egyetért abban, hogy a terroristák cselekményeik igazolásául valamilyen eszmét vagy gondolatrendszert, illetve valamilyen politikai célt neveznek meg, amelytől azt is várják, hogy a közvélemény vagy legaláb-

⁷ Forrás: http://www.sg.hu/cikkek/84433/dollarmilliardokban_merhet_337_a_biztonsag Letöltés ideje: 2012.02.13.

⁸ Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Terrorizmus> Letöltés ideje: 2012.02.13.

bis egy része támogatni fogja. Ilyen eszmékre hivatkoznak a vallási vagy például egy nemzet felszabadítására és egyesítésére törekvő terroristák.

A fentiekben áttekintettük, hogy mi az oka annak, hogy a terrorizmusnak még nincs egységes, jogilag is elfogadott definíciója, a következő alfejezetben megvizsgáljuk, hogy büntetőjogi szempontból a jogszabályok hogyan rögzítik a terrorcselekmények fogalmát, milyen fajtái vannak és melyek a leggyakoribb célpontok.

A terrorcselekmények fogalma, fajtái

A 2001 decemberében az Európai Tanács közös álláspontot alakított ki a terrorcselekményekkel kapcsolatban. Rögzítették, hogy azokat a terrorista célkitűzéseket és a terroristák által elkövetett támadásokat, akciókat, amelyek emberek életét vagy testi épségét veszélyeztetik, közveszélyt okoznak, alapvető szolgáltatásokat veszélyeztetnek, vagy az állam működését akadályozzák, köztörvényes bűncselekménynek kell tekinteni.

A magyar büntető törvénykönyv átvette a nemzetközi előírásokat, meghatározta a terrorcselekmény fogalmát, a terrorcselekményt bűncselekménynek minősíti és megadja a büntetési tételt is. A büntető törvény⁹ 261 §-a alapján a **terrorcselekmény fogalma** az alábbiakban rögzíti:

„261. § (1) Aki abból a célból, hogy

- a) állami szervet, más államot, nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön,
- b) a lakosságot megfélemlítse,
- c) más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetőleg nemzetközi szervezet működését megzavarja, a (9) bekezdésben meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el, büntett miatt tíz évtől tizenöt évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.” [5]

A terrorcselekmények, fajtái, elkövetési módjai és az elkövetés eszközei rendkívül változatosak. A hagyományos elkövetési magatartások mellett mindig megtalálhatók benne az adott kor tudományos technikai eredményeire támaszkodó korszerű elkövetési módszerek is.

A **terrorcselekmények fajtái** alapvetően két nagy csoportba sorolhatók. Az egyik a „hagyományos” jellegű módszerekkel végrehajtott terrorcselekmények, a másik, a napjainkra jellemző „új típusú” terrorcselekmények. A hagyományos módszerekkel végrehajtott terrortámadások esetén, az elkövetők használják és alkalmazzák napjaink korszerű támadó eszközeit is. [6]

- **A hagyományos jellegű terrorcselekmények fajtái¹⁰**

- Célpont, vagy céltárgy közvetlen támadása késsel, pisztollyal, géppisztollyal, zsineggel, benzines palackkal vagy más gyújtogatásra alkalmas eszközzel, ké-

⁹ Az 1978 évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről. Letöltés ideje: 2012.02.27. Forrás:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=97800004.TV

¹⁰ Oprável László alezredes doktorandusz: A szárazföldi erők hazai bázisú részvételének néhány kérdése a terrorizmus elleni küzdelemben. Forrás: <http://www.zmne.hu/dokisk/hadtud/opravel.pdf>, Letöltés ideje: 2012.02.27.

zigránáttal, fizikai csapdákkal, stb.

- Célpont vagy céltárgy nagyobb távolságról történő támadása puskával, géppisztollyal, géppuskával, légvédelmi rakétával, páncéltörő rakétával, tüzérségi eszközökkel, stb.
- Emberrablás, túszejtéses akciók követségek, intézmények, otthonok, repülőgépek, hajók, autóbuszok, iskolák ellen. Ez általában mindig valamilyen követeléshez kapcsolódik, itt lehetőség van a tárgyalásra is.
- Súlyosabb, un. köztörvényes bűncselekmények elkövetése, amelyet a terrorizmus kísérelésekként a „terrorizmus megélhetési bűnözésének” is nevezhetnénk. Ide sorolhatók a bankrablások, zsarolások, pénzbehajtások, kábítószer és fegyverkereskedelem, stb.
- Katonai vagy félkatonai műveletek, gerilla típusú akciók során objektumok, raktárak rajtaütéses elfoglalása, tűzzel történő pusztítása, zavarása. Az ilyen típusú terrorcselekmények napjainkban is előfordulnak. Egyes afrikai országokban, a különböző a gerillaszervezetek hagyományos támadó és védekező harcokkal területeket, városokat, lakott településeket foglalnak el, csapdákat alkalmaznak és leshelyekről támadnak.
- ***Napjaink „új típus” terrorcselekményeinek fajtái***
 - Bombariádok bejelentése, robbantásos akciók végrehajtása repülőgépek, hajók, autóbuszok, vonatok, autók, szállodák, közlekedési, katonai objektumok, posták, áruházak, ellen stb. Egyre gyakoribb módszer a szórakozóhelyek felrobbantása, pokolgépek telepítése, levélbombák küldése. A pokolgépek¹¹ házilag készített, igen veszélyes eszközök, mivel általában nagy rombolásra készítik lehetőleg úgy, hogy minél többen sérüljenek meg. Katonai rövidítése ezeknek az eszközöknek IED (improvised explosive device).
 - Öngyilkos merényletek, melynek során a terroristák saját testükre erősített robbanószerkezet működésbehozásával, robbanóanyaggal töltött autók, teherautók, hajók célobjektumnak történő vezetésével, elrabolt, eltérített repülőgép közvetlenül a célpontra becsapódásával, a menekülés lehetőségével nem számolva, hajtják végre akcióikat.
 - Számítógépes terrorizmus, (cyber-terrorizmus) jellemzője, hogy nem csak a kormányzati számítógépes rendszerek, bankok, állami intézmények elleni támadásokat foglalja magába, ide soroljuk azokat az információszerzési, vagy továbbítási műveleteket is, amelyek elősegítik vagy támogatják a terrorcselekmények végrehajtását. 1998-ban csak az USA területén közel 300 000 ilyen jellegű eset történt, amelyek közül mintegy 6000 esetben volt kimutatható a támadó részére történő segítségnyújtás és támogatás.
 - Vegy-, biológiai-, nukleáris- és radioaktív (RBV) fegyverek használatával végrehajtott terrortámadások, melyeket a kutatók és a szakemberek összefoglaló néven „**Szuperterrorizmusnak**” neveznek. A terroristák az RBV fegyverek

¹¹ Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Robban%C3%B3eszk%C3%B6z>, Letöltés ideje: 2012.02.28.

célirányos alkalmazásával, kis befektetéssel nagy embervesztést érhetnek el. A kiválasztott céllországban különösen veszélyeztetettek a városok vízvezetékrendszerei, a nagy irodaépületek komplexumok, a sportcsarnokok, az áruházak, a metrók szellőző rendszerei, stb.

Természetesen, a terrorcselekmények fentiek szerinti csoportosítása nem zárja ki annak lehetőségét, hogy napjainkban egy terrortámadás végrehajtható hagyományos jellegű módszerekkel, melynek során az elkövetők korszerű eszközöket és felszereléseket használnak.

A terrorcselekmények végrehajtásának jellemzői, eszközei, célobjektumai

A terrortámadások sikeres végrehajtásának feltétele, egy „felderítetlen”, jól működő terror-szervezet, a támadáshoz szükséges erőforrások megléte, továbbá, hogy az akció legyen körültekintően előkészítve és gondosan megszervezve.

„A globalizáció az egész világra kiterjedő folyamat, amely a gazdaság, a politika, a kultúra egységesülésének irányába hat.”¹² [22] Napjainkban a globalizáció miatt, az „új típusú” terror-szervezetek tevékenysége nem köthető egy adott földrajzi térséghez, ezért szervezeti felépítésükre a *nehezen felderíthető és felszámolható szervezeti forma a „sejtszerű” felépítés a jellemző*. Fontos kérdés az is, hogy a *terroristák hogyan jutnak a szükséges pénzösszegekhez, anyagi forrásokhoz*. Gyakori megoldás, hogy különféle "fedőszervezeteket" hoznak létre, amelyek lehetnek vállalatok, bankok, kulturális egyesületek, stb. Ezek lényege, hogy a szükséges – sokszor nem is kis összeget – biztonságosan és a törvényesség látszatát fenntartva szerezzék meg és utalják át az akciót szervezők és végrehajtók számára.

A terroristák által végrehajtott támadások elleni hatékony védekezés egyik fontos kritériuma, hogy ismerni kell a terrorcselekmények végrehajtásának legfontosabb jellemzőit, kritériumait.

A terrorcselekmények végrehajtásának legfontosabb jellemzői az alábbiakban foglalhatók össze: [7]

- A globálisan működő terror-szervezetek gyakran nem ott követik el a merényleteket, ahol azok végrehajtását megtervezik, vagy azokra felkészülnek. Előfordul, hogy egyes országokban csak az előkészítés miatt jelennek meg a terrorista sejték. Így történt ez a 2001. szeptember 11-i merénylet esetében is, a szükséges előkészületek egy részét a terroristák Németországban végezték.
- A terrorcselekmények végrehajtását aprólékos tervezési, szervezési munka előzi meg, amely alapvetően két szakaszra bontható, a **tervezési**, az **előkészítési** szakaszokra. Ezt követi a megvalósítás, amelyet **végrehajtási** szakasznak nevezzünk.
- A tervezési és az előkészítési szakaszokban előfordulhat, hogy valaki rendszeresen olyan területre téved, ahol tartózkodását semmi sem indokolja, vagy éppen olyan gyanús beszélgetéseknek, társalgásoknak lehetünk szem és fültanúi, amelyek kapcsolatba hozhatók egy esetleges terrorcselekmény végrehajtásával. A végrehajtási szakaszban, a kivitelezés módjától függően, több olyan gyanús jel is tapasztalható, amely a támadás végrehajtására utalhat.

¹² Dr. Hornyacsek Júlia: Polgári védelem 1. ZMNE Budapest: 2009. 13. o. ISBN: 978-963-70-60 66-3

Ilyen lehet például, hogy valaki szándékosan hátrahagyva a csomagját, sietve távozik a helyszínről, vagy gyanús, az adott területre nem jellemző mozgások figyelhetők meg, ismeretlen arcok tűnnek fel, esetleg a környezethez nem illő tárgyakra leszünk figyelmesek.

- Vannak olyan terrorcselekmények, amelyek végrehajtása több terrorszervezet együttműködésével, vagy kölcsönös segítségnyújtásával valósul meg. Különösen igaz ez azokra a támadásokra, amelyeknek nem a pusztítás és a rombolás a célja, hanem az államra való nyomásgyakorlás, vagy a tárgyalások során jobb pozíció elérése.
- A terrortámadások előkészítésének felderítése, a végrehajtás megakadályozása katonai és titkosszolgálati módszerek alkalmazásával, vagy diplomáciai eszközök igénybevételel lehet sikeres, de gyakran fegyveres beavatkozásra, különleges erők bevetésére is szükség van.

A technikai fejlődés alapvetően befolyásolja a terrortámadások sikerét.

A technikai fejlődés és a korszerű eszközök hatása a terrorcselekmények végrehajtásának módszereire és sikerére

Néhány példán keresztül bemutatjuk, hogy a technikai fejlődés különböző területei hogyan befolyásolják a terrorista cselekmények végrehajtásának módszereit, továbbá melyek azok a korszerű eszközök, berendezések, amelyeket a terroristák előszeretettel használnak akcióik végrehajtása során.

- A korszerű katonai és polgári robbanóanyagok, amelyek biztonságosan szállíthatók, könnyen vágthatók, ráadásul szagtalanok is, így a repülőtéri keresőkutyák sem veszik észre. [8]
- A korszerű elektronikai és híradó berendezéseket a terroristák előszeretettel alkalmazzák és használják fel pokolgépes (IED) merényletek végrehajtására, a robbanószerkezetek időzített, vagy távirányítású felrobbantására.
- A légiközlekedés fejlődésével folyamatosan nőtt a géprobbantások, a gépeltérítések, valamint a repülőtéri létesítmények elleni támadások száma. A 2001. szeptember 11-e után bevezetett szigorú biztonsági intézkedések miatt a terroristák új, kevésbé védhető, „puha” célpontokat kerestek. Figyelmük a fejlődő közösségi közlekedés felé fordult és az utóbbi években egyre több támadást hajtott végre vasúti létesítmények, vonatok, metróvonalak és autóbuszok ellen.
- A számítástechnika fejlődésével és széleskörű alkalmazásával (elterjedésével), lehetőség nyílt arra, hogy a terrorista szervezetek a kormányzati intézmények, a nagyvállalatok információs rendszerének feltörésével vagy vírusok bejuttatásával óriási károkat tudnak okozni, valamint ilyen akciókkal az ún. „cyber-terroristák” fontos adatokhoz férhetnek hozzá vagy semmisíthetnek meg. Sokszor az is elég, ha ideiglenesen fennakadásokat okoznak a különböző híradó, informatika, vagy energiaellátó rendszerek működésében, ezeknek is beláthatatlan következményei lehetnek.
- Az internet elterjedése, „világhálónak” történő fejlődése lehetőséget biztosít a terrorszervezetek kapcsolattartására és az új tagok toborzására is. Ezen túlmenően az internetet fel tudják használni tömegkommunikációs feladatok végrehajtására, üzenetek és információk továbbítására, a lakosság félelmének kialakítására, vagy fokozására. Az interneten megtalálhatók azok az információk és adatok, amelyek alapján házilag is elkészíthetők a terrorcselekmények végrehajtására alkalmas pokolgépek, robbanóanyagok és eszközök.

- A technikai fejlődéssel szoros összefüggésben van a média szerepének növekedése is. A terroristák igyekeznek kihasználni a „korszerű média” adta lehetőségeket, a médiaregényletekről szinte mindig beszámol a nyomtatott és elektronikus sajtó, amely nem csak sokkolja, hanem félelmet is kelt az emberekben. Ráadásul a demokratikus országok közvéleménye egyre kevésbé tolerálja a sok (civil és katonai) áldozattal járó terrorcselekményeket, akkor is, ha azok nagy része az ellenségesnek tekintett ország állampolgárai közül kerül ki. Ez és az erről szóló tudósítások, szintén kedveznek a hátterületet biztosító országokban rejtőzködő terroristáknak.
- A műholdak, a korszerű híradó és helyzet-meghatározó (GPS) eszközök, berendezések lehetővé teszik a kiválasztott célterületekről pontos információk megszerzését, a különböző mozgások követését, megfigyelések végrehajtását, a megbízható kapcsolattartást, az információk titkosítását, stb., amelyek elengedhetetlenek egy terrorista akció titokban történő (rejtett) megszervezéséhez és sikeres végrehajtásához. Sok esetben a terroristák technikai hátrányát a helyi viszonyok jobb ismerete és a helyi társadalom támogatása ellensúlyozza. Ez az ún. „aszimmetrikus hadviselés”.
- A terroristák felismerték, hogy a magas technikai színvonalat képviselő, pontos és nagy pusztító-erejű fegyverek a városok utcáin, a lakóházakban megbújó terrorista sejtetek felszámolásában csak korlátozottan alkalmazhatók, amit tovább fokoz a helyi lakosság ellenállása. Az ilyen típusú korszerű fegyverekkel csak kevés terrorszervezet rendelkezik, melynek oka a magas beszerzési költség, a szigorodó fegyverkereskedelmi előírások és szabályok. A rendelkezésükre álló „precíziós” fegyvereket csak kiemelt célszemélyek, vagy olyan célpontok ellen vetik be, amelyek megsemmisítése fontos a céljaik elérése érdekében. Minden más esetben a könnyen hozzáférhető katonai robbanóanyagokat, lőszereket, házilag készített bombákat használnak.
- Nagy veszélyt rejthet magában, ha a terroristák vegyszeri, biológiai vagy nukleáris fegyverekhez jutnak. 2001 őszén óriási pánikot okozott az Egyesült Államokban a különböző hivatalokba lépfenével (anthrax-szal) fertőzött levelek küldése, eljuttatása. A nukleáris fegyverek esetén nem kell feltétlenül atombombákra gondolni, hisz ezeket nem könnyű sem előállítani, sem szállítani. A terroristák kezében nagy veszélyt jelentenek a „piszkos bombák” is. Ezek viszonylag kisméretű bombák, amelyek nem is elsősorban a robbanással okoznak károkat, hanem az annak során szétterjedő sugárzó, radioaktív anyagokkal.

A terrorcselekmények célpontjait nehéz behatárolni. Általában a könnyen sebezhető, kevésbé védett, vagy védhető létesítményeket támadják meg. Gyakran olyan célpontokat választanak, amelyeket a szimbolikája miatt rombolnak le. Ha félelemkeltést akarnak elérni, sok ember által látogatott épületeket, épületegyütteseket jelölnek ki célpontnak. Ezért, a védelmi szakemberek nehezen tudják pontosan meghatározni a terrortámadások célobjektumait, legfeljebb csak azok körét, amelyek számításba jöhetnek.

A terroristák által legjobban veszélyeztetett helyszínek és objektumok az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- katonai, kormányzati, objektumok, épületek;
- nemzetközi külképviseletek

- közlekedési csomópontok, műtárgyak, (hidak, alagutak, felüljárók, stb.)
- tömegközlekedési létesítmények, eszközök (vasúti és buszpályaudvarok, vonatok, autóbuszok, metró, stb.);
- katonai és polgári repülőterek, repülőgépek, valamint a repülésbiztonsági és irányítási rendszerek;
- energetikai ellátórendszerek, azok létesítményei, irányítási központjai;
- az alapvető életfeltételek biztosításához szükséges vízellátórendszerek, élelmiszerraktárak, azok létesítményei és elosztó központjai;
- nagy létszámban és sűrűn látogatott polgári létesítmények (stadionok, bevásárló központok, színházak, kulturális központok, stb.);
- egy ország történelmi múltját, állami, vagy vallási szimbólumát jelképező épületek, műemlékek, stb.

A különböző terrorszervezetek eddigi tevékenységét vizsgálva megállapítható, hogy a támadásokhoz célirányosan kiválasztott eszközök és módszerek mellett nagyon fontos szerepe van a célpontok körültekintő megválasztásának is. Egy terület függetlenségéért küzdő szervezet számára fontos, hogy az ott élők rokonszenvét is megnyerjék, ezért a terrorcselekményeket úgy hajtják végre, hogy a polgári áldozatok száma alacsony maradjon. Sok szakértő azt állítja, hogy az új típusú terrorszervezetek számára nem fontos az, hogy egy akció mekkora pusztítással jár.¹³ A 2. *képen* a lakosságot sokkoló támadás látható.

2. kép A polgári lakosságot sem kímélő terroristarobbanás Afganisztánban.¹⁴

A globalizáció miatt a terrorfenyegetettség nem csökkent, sőt tovább nőtt. Különösen nagy a merényletek veszélye azokban a térségekben, ahol:

- az elmúlt években terrorista szervezeteket lepleztek le;
- polgárháborús állapotok voltak, esetleg ma is vannak;
- katonai műveletek folynak;
- továbbá a terroristák a helyi lakosság támogatását élvezik.

¹³ Ezért tartják különösen veszélyesnek azt, ha ezek a szervezetek esetleg nukleáris, biológiai vagy vegyi fegyverhez juthatnak.

¹⁴ Forrás: <http://lakossag.katasztrofavedelem.hu/?pageid=93&content=1>, Letöltés ideje: 2012.02.13.

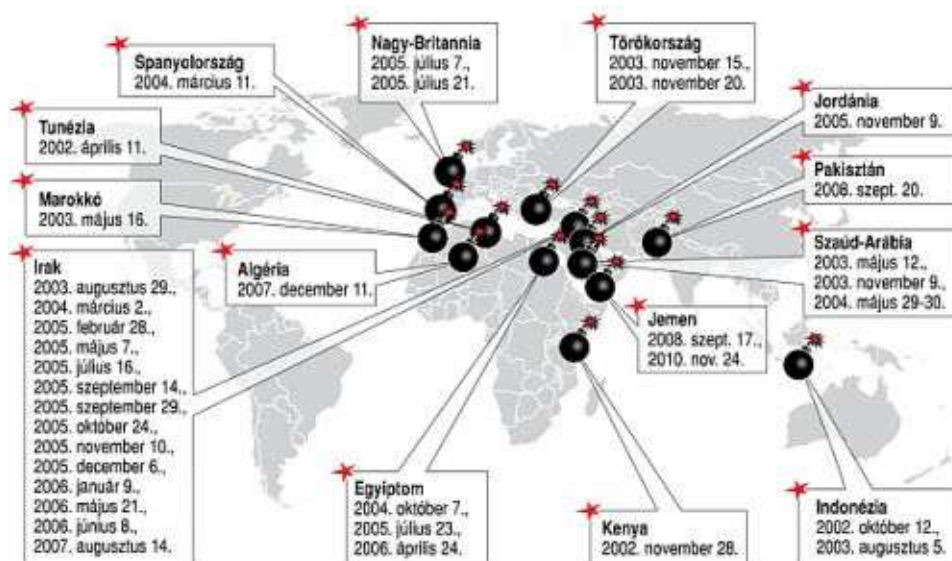
A veszély azonban természetesen másutt sem zárható ki, ideértve Törökországot, az Amerikai Egyesült Államokat és az Európai Unió, illetve az Európai Gazdasági Térség tagállamait is. [9]

Napjaink kiemelkedő terrorcselekményei

A terrorizmus szakértői egyetértenek abban, hogy a terrorszervezetek – a sejtyszerű felépítésük miatt – működőképesek maradnak akkor is, ha a legfőbb vezetőiket elfogják, vagy likvidálják. Az al-Kaida sem omlott össze, sőt újra megerősödött, a tálibokkal való együttműködésük új erőre kapott. Az utóbbi években az al-Kaida számlájára merényletek sokasága írható. Ezek közül a legjelentősebbek az alábbiak:

- 2002 októberében a Bali szigetén elkövetett robbantás;
- egy izraeli tulajdonban lévő kenyai szálloda felrobbantása 2002 novemberében;
- 2003 májusában a Szaúd-Arábiában elkövetett terrorcselekmény, majd néhány nappal később a 33 halálos áldozatot követelő casablancai merénylet;
- a bagdadi ENSZ-képviselő felrobbantása 2003 augusztusában;
- az isztambuli merényletek 2003 novemberében,
- a madridi vonatrobbantások 2004 márciusában;
- a londoni metró elleni támadások 2005 júliusában, stb.

Az al-Kaida támadásainak helyszínei és időpontjai a **2. ábrán** láthatók.

2. ábra Az al-Kaidának tulajdonított főbb merényletek 2011. szeptember 11. óta.¹⁵

Az al-Kaida akcióinak legfontosabb színhelye Irak és Afganisztán, de a fenti felsorolásból is látható, hogy a merényletek nem korlátozódnak csak erre a földrajzi területre, más, európai, ázsiai és arab országokban is hajtanak végre akciókat.

Egész Európát megrázta a 2004. március 11-i madridi detonációk sorozata. Ez volt az első alkalom, hogy az al-Kaida terrorszervezet lecsapott a kontinensre. Napról-napra újabb lelep-

¹⁵ Forrás: http://www.sg.hu/cikkek/84433/dollarmilliardokban_merhet_337_a_biztonsag, Letöltés ideje: 2012.02.27.

lezések láttak napvilágot a 191 ember életét kioltó vonatrobbanásokkal kapcsolatosan. 25 gyanúsítottat vettek őrizetbe. A merényletsorozat elkövetésében részt vett terroristák egy része már halott volt, heten felrobbantották magukat, amikor a rendőrség rajtaütött rejtékhelyükön, (április 3-án). A madridi vonatrobbanás pusztítása és áldozatai a **3. képen** látható.

3. kép¹⁶

3. ábra.¹⁷

Alig több mint egy évvel a madridi merénylet után, 2005. július 7-én, hajtották végre a londoni metró elleni terrortámadást. Az akciót kiválóan előkészítették, a végrehajtás szervezetten, szinte egy időben, a reggeli csúcsforgalom idején, 8:51 és 9:47 között hajtották végre. A támadásban 37-en haltak meg. A londoni terrortámadás helyszínei **3. ábrán** láthatók. [11]

A 2011-es év is bővelkedett terrorcselekményekben. Ezek közül csak a legjelentősebbeket emeljük ki. [12]

- 2011 első napján Egyiptomban hajtottak végre támadást egy alexandriai kopt kereszténytemplom ellen. Az öngyilkos merényletnek 25 halálos áldozata volt.
- Januárban, Oroszországban a domogyedovói repülőtéren elkövetett merényletben 36-an haltak meg és száznál is többen sebesült volt;
- Március 14-én az afganisztáni Kunduz városban egy toborzóiroda ellen hajtottak végre súlyos öngyilkos merényletet. A támadásban 37-en haltak meg;
- Március 28-án 150 ember, köztük sok gyerek halt meg, amikor iszlamista szélsőségesek támadtak meg egy lőszergyárat a dél-jemeni Dzsaar városában, ami után robbanások sorozata következett be,
- Fehéroroszországban április 11-én 14 ember halt meg, és kétszázan megsebesültek, amikor a minszki metróban távirányítású bomba robbant fel;
- Az egész világon megdöbbenést okozott, amikor július 22-én 77 embert ölt meg Norvégiában egy szélsőjobbaldali férfi. Anders Behring Breivik Oslo központjában a kormányzati negyedben robbantott fel egy bombát, majd a közelben, Utoya szigetén a kormányzópart ifjúsági szekciójának táborában rendezett vérengzést;
- Szomáliában az iszlamista milícia október 04-én egy fővárosi kormányzati épület előtt

¹⁶ Forrás: http://www.titoktan.hu/_raktar/_e_vilagi_gondolatok/Terrorizmus-Biztonsaga.htm, Letöltés ideje: 2012.03.03.

¹⁷ Forrás: http://www.titoktan.hu/_raktar/_e_vilagi_gondolatok/Terrorizmus-Biztonsaga.htm, Letöltés ideje: 2012.03.03.

robbantott fel egy robbanóanyaggal megrakott teherautót. A merényletben 140 ember halt meg;

- Nigériában legalább 150 ember halt meg november 04-én, amikor az iszlamista szélsőségesek öngyilkos merényletek sorát hajtották végre rendőrörsök, laktanyák, templomok és lakónegyedek ellen;

A **4. képen** robbantásos merénylet látható egy afgán vallási szertartáson, az **5. kép** pedig az oslói robbantás pusztításait mutatja.

4. kép18

5. kép19

A 2001. szeptember 11-i terrortámadás tízéves évfordulójára készült elemzések egyértelműen megállapítják, hogy ha valami igazán megváltozott a terrortámadás óta, – nemcsak az USA-ban, hanem szerte a világon – az a **biztonságérzet**.

A madridi és a londoni merényletek az európaiak számára is nyilvánvalóvá tették, hogy a globális terrorizmus nem csak az Egyesült Államokat veszélyezteti. Az EU azonban nem akar, és közös haderő híján nem is tud háborút indítani. Így, az Unión belül sokkal fontosabb például, hogy a tagállamok egységesítsék, hogy milyen bűncselekményt tekintenek terrorizmusnak, hangolják össze a védekezéssel kapcsolatos jogszabályokat, a védekezési eljárásokat és módszereket, a felderítő tevékenységet, a kölcsönös információcserét, valamint a terrorista szervezetek anyagi forrásainak felszámolását. [10]

A REPÜLÉS BIZTONSÁGÁNAK, A REPÜLŐTEREK ROBBANTÁSOS TERRORCSELEKMÉNYEK ELLENI VÉDELMEINEK ELVEI, NÖVELÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Európa elkötelezte magát a polgári jogok és a nyitott határok mellett, ami kiszolgáltatottabbá teszi a terrorcselekményekkel szemben, mivel korlátozza a kormányok hatalmát az emberek mozgásának felügyeletében, ami növeli a terrorcselekmények lehetőségét és a felderítés eredményességét. Véleményünk szerint napjaikban és a közeli jövőben is számolni kell terrorcselekményekkel, mert a korszerű technikai eszközök, robbanóanyagok könnyen elérhetők, beszerezhetők, valamint ezek felhasználásával a robbanószerkezetek egyszerűen, olcsón előállíthatók és kivitelezhetők. Éppen

¹⁸ Forrás: http://fngaleria.hir24.hu/3/50594/A_2012-es_World_Press_Photo_dijazottjai, Letöltés ideje: 2012.03.03.

¹⁹ Forrás: <http://www.hir24.hu/kulfold/2011/07/22/robbanas-osloban/> Letöltés ideje: 2012.03.03.

ezért, úgy kell a védekezés elveit, módszereit és eszközeit megválasztani, hogy ezek összehangolt, célszerű felhasználásával eredményes és hatékony védekezés valósuljon meg.

A repülés biztonságának értelmezése, a repülésbiztonsági tényezők csoportosítása

A 2001. szeptember 11-i terrortámadás rémületes példája annak, hogyan lehet kereskedelmi repülőgépek eltérítésével, azokat cirkáló rakétaként alkalmazva, terrorista célokra felhasználni. A repülésbiztonság addig is fontos kérdés volt, de ezzel a támadással szerepe felértékelődött, fontos kérdéssé lépett elő. Napjainkban egyetlen állam sem működtetheti repülőeszközeit – legyen azok felhasználása polgári vagy katonai célú – a kor követelményeinek megfelelő repülésbiztonsági feltételek és garanciák kialakítása nélkül. A repülés területén a biztonságot komplexen kell értelmezni, nem célszerű azt csak a repülőgépek biztonságos közlekedésére leszűkíteni. A **„repülésbiztonság” fogalmára** nehéz egyértelmű és pontos definíciót adni, ezért annak összetettségét csak egy átfogó meghatározással lehet kifejezni. Erre tett kísérletet Németh József az alábbiak szerint: [13]

„A repülésbiztonság elsősorban olyan állami és nemzetközi készségek és képességek rendszere, amely a repülés kapcsán felmerülő veszélyhelyzetekre, kihívásokra képes hatékony választ adni.”²⁰

A repülés biztonságának összetettségét kutatva megállapítható, hogy azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják azt, alapvetően három csoportba sorolhatjuk. Ezek a következők: [14]

- **Objektív tényezők:** Idesorolunk minden olyan körülményt, mely a repülés biztonságát közvetve, vagy közvetlenül, emberi tevékenységtől függetlenül befolyásolja. Ezek közé alapvetően két tényező-csoport sorolható: **a repülőtechnika** és **a repülési környezet**, vagyis az a fizikai közeg, melyben a repülés végbemegy. Az objektív tényezők közé később a repülési infrastruktúra fejlődésével olyan elemek zárkóztak fel, mint **a repülőterek minősége, felszereltsége, műszerparkja**. Az objektív tényezők jellemzője, hogy aránylag lassan változnak, így egy adott időszakban állandónak tekinthetők.
- **Szubjektív tényezők:** Ez a csoport az **emberi tényezőket** foglalja magába. Emberi tényezőkön mindazon egyéni és szervezeti jellemzők és hatások összességét értjük, amelyek a repülésbiztonság alakulására közvetlen hatással lehetnek. *Közös jellemzőjük az aktivitás és a gyors változás képessége.* A repülőgép tervezéstől a repülés végrehajtásáig, a repülés egyetlen területe sem nélkülözheti az emberi megfontolást és tevékenységet. Az emberi tényező át, meg átszövi a repülés egészét, éppen ezért van döntő szerepe a repülésbiztonságban. Manapság egyre inkább ebbe a tényező-csoportba sorolják a **repülőtechnika tervezőit**, sőt még a **repülési szabályok megalkotóit** is. A modern kutatások nyomán az emberi tényező egyre átfogóbban jelenik meg. Míg azelőtt csupán az emberi tényező kapcsán a pilóta hibáira koncentráltak, addig ma az emberi

²⁰ Németh József: A repülésbiztonság, mint stratégiai kérdés.

Forrás: <http://www.biztonsagpolitika.hu/userfiles/file/PDF/repstrat.pdf> Letöltés ideje: 2012.03.10.

tényező köre már kiterjed a *földi személyzetre*, a *karbantartókra* és a *repülésirányítókra* is. Mindezek mellett, ide sorolhatjuk a *repülési szabályokat*, és a *repüléstudomány fejlettségét*, melyek alapjaiban adják meg a repülés kereteit, vagyis tágabb értelemben a repülési környezetet jelentik.

- Rejtett tényezők: A veszélytényezők harmadik csoportjába azok a repülést veszélyeztető körülmények és jelenségek tartoznak, melyek *nehezen azonosíthatók*, vagy *nem jelezhetők előre*. Amikor a tényezők összejátszása során nem állapítható meg pontosan és tisztán, mely tényező-csoportban keresendők egy repülőesemény okai, akkor azonosítatlan, vagy rejtett veszélyként jelenik meg a kockázatkezelés folyamatában. Mivel nem minden repülőeseményből nyerhető egyértelmű információ az okokra vonatkozóan, valamint nem minden repülőeseményre derül fény, ezért a rejtett veszélyek tartománya sajnos igen jelentős.

A repülés veszélyei akaratunktól függetlenül jelen vannak és a repülés fejlődésével folyamatosan változnak, átalakulnak. Ez nem azt jelenti, hogy mindig új és ismeretlen kihívásokkal nézünk szembe, előfordulhat, hogy csak a veszélytényezők közötti hangsúly tevődik át egyik tényező-csoportról a másikra. Ezért a repülésbiztonsági kockázat pontos megítélése és időbeni kezelése elsőrendű feladat, melynek első lépése a veszély felismerése. Veszélyként jelentkezhet bármilyen olyan tényező vagy körülmény, mely repülőesemény bekövetkezéséhez vezethet. „A repülés történelme során több olyan esettel is találkozunk például, amelyet szándékos, ártó emberi cselekvés idézett elő”²¹. [23] A **6. képen** rakétatámadás utáni, sugárfékekkel történő sikeres kényszerleszállás látható, a **7. kép** a hajtómű sérüléseit mutatja.²²

6. kép

7. kép

A repülés biztonsága csak akkor garantálható, ha a repülésre leselkedő veszélyeket felismerik és számolnak velük, vagyis figyelembe veszik azt a kockázatot, amit az említett veszélyek magukban hordoznak. Napjainkban a repülésbiztonság rejtett tényezői között kiemelt helyet foglal el a **terrorizmus**.

²¹ Dr. Hornyacsek Júlia: A repülőterek környezetében lévő települések katasztrófavédelmi feladatai, Repüléstudományi Közlemények On-line Tudományos Folyóirat, ZMNE, 2011/2 különszám, 2011. április, 17. oldal ISSN: 1789-770X Letöltés ideje: 2012.03.10.

²² A 7–8. képek forrása: <http://iho.hu/hir/vallrol-indithato-fenyegetes-a-polgari-legi-kozlekedes-ellen-1109>, Márványi Péter: Vállról indítható fenyegetés a polgári légi közlekedés ellen. Letöltés ideje: 2012.03.10.

A repülés területén is fel kell készülni a különböző terrortámadások elhárítására, a megfelelő védelmi szintek kialakítására. Ehhez viszont pontosan ismerni kell a támadások lehetséges formáit, módszereit, valamint azokat a célpontokat, amelyek sérülése komoly működési zavarokat okozhatnak, vagy félelmet kelthetnek a repülés és a légiközlekedés iránt.

A repülés területén a robbantásos terrorcselekmények lehetséges célpontjai, a kiválasztás szempontjai, a katonai és a polgári célok sajátosságai

Ha a repülés biztonságát egy lehetséges terrortámadás szemszögéből vizsgáljuk, megállapítható, hogy a biztonságot befolyásoló tényezők közül célpontként csak egy néhány jöhet szóba. Elsősorban azok, amelyek komoly károkat okoznak, elrettentő ereje van a társadalom felé, vagy nagymértékben csökkenti a repülés iránti bizalmat.

A lehetséges célpontok kiválasztásának szempontjai:

- legyen könnyen megközelíthető és hozzáférhető;
- a célok rombolása ne igényeljen különleges szaktudást, valamint speciális eszközöket, berendezéseket;
- a kiválasztott célok ne rendelkezzenek hatékony ellenőrzési pontokkal, korszerű felderítő és átvilágító eszközökkel, az elkövetők könnyen bejussanak és elhagyhassák a területet, valamint a célobjektumba zavartalanul bejuttathassák az akcióhoz szükséges eszközöket, berendezéseket;
- a kiválasztott célpontok elleni terrortámadások legyenek könnyen végrehajthatók, ne igényeljenek bonyolult tervezést, szervezést és konspirációt, sok közreműködőt;
- a célpontok elleni támadás legyen olcsó, hatékonyan lehessen alkalmazni a könnyen beszerezhető katonai eszközöket, robbanóanyagokat, vagy a házilag elkészíthető robbanószerkezeteket;
- a kiválasztott célpontok ne rendelkezzenek erős külső fizikai védelemmel, (kerítések, figyelő- és jelzőrendszerek, mozgást akadályozó berendezések, stb.), hogy a merénylethez szükséges robbanóanyagok és eszközök könnyen bejuttathatók és elhelyezhetők legyenek.

A terület kutatása során megállapítottuk, hogy az eddig végrehajtott terrorcselekmények legtöbb esetben a repülőgépek ellen irányultak és csak kisebb számú támadás érte a repülőterek épületeit, létesítményeit, működési és biztonsági rendszereit. Ennek részben az az oka, hogy a repülőterek létesítményeinek támadása komoly előkészítést, nagy szakértelmet, pontos információt igényelnek. A repülőterek kialakítása és nagy területi elhelyezkedése miatt az akció kivitelezése költséges, és a várt eredmény gyakran elmarad, a támadás nem éri el a kitűzött célt.

A robbantásos terrorcselekmények lehetséges célpontjainak csoportosítása

A fentiek figyelembe vételével, egy robbantásos terrortámadás esetén a repüléssel összefüggésben a lehetséges célpontoknak alapvetően két nagy csoportját különböztethetjük meg. A támadások irányulhatnak:

- közvetlenül a repülőgépek ellen, amelyek legjobban fel és leszállás közben sebezhetők;
- valamint a repülőterek, esetleg annak egyes épületei, létesítményei, vagy energia, közmű és biztonsági rendszerei ellen.

Mielőtt rátérnénk a repülőtereken belül a lehetséges célpontok ismertetésére, vizsgáljuk meg a repülőterek kialakításának legfontosabb jellemzőit.

A *repülőtér* olyan sík terület, amely biztosítani tudja a repülőgépek biztonságos üzemeltetéséhez szükséges legalapvetőbb szolgáltatásokat. Legfontosabb eleme a *felszállópálya*, amely biztosítja a repülőgépek le- és felszállásához szükséges akadálymentes utat. Területén találhatóak még olyan építmények is, mint a *raktározási, karbantartási célokra épített hangárak*, valamint az ezeket a felszállópályával összekötő guruló utak. Fontos része továbbá, a légiközlekedés biztonságát szolgáló *irányítótorny*, az utasforgalom zavartalanását biztosító *utasforgalmi épületek*, valamint egyéb, mérő és irányító eszközök, műtárgyak (rádiólokátorok, jelzőfények, meteorológiai eszközök, stb.). [15]

8. kép Légi felvétel a Madrid-Barajas repülőtér kialakításáról és méretéről.²³

A repülőtéri létesítmények mindegyike célpontja lehet egy terrortámadásnak. Ezek közül a legfontosabbak az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- a repülésirányítás létesítményei, híradó, informatikai és kommunikációs rendszerei, berendezései;
- a repülőgépek biztonságos fel- és leszállásához szükséges fény és jelzőrendszerek, berendezések, valamint azok létesítményei;
- a felszállópályák, a guruló utak, a repülőgépek feladatra történő felkészítés helyei, a hozzátartozó kiszolgáló berendezésekkel, eszközökkel;
- a repülőterek hangárai, raktárai, szociális, kiszolgáló és az utasforgalmat megvalósító épületei, létesítményei, a biztonságot megvalósító és növelő építmények, (kerítések, ellenőrző pontok, jelző és figyelőrendszerek, stb.);
- a repülőterek víz, gáz, üzemanyag és villamos energiaellátását biztosító rendszerek, azok létesítményei, kútjai, ciszternái és berendezései;
- a repülőgépek tárolásának helyei, (állóhelyek), valamint a gépek üzemeltetését, működőképességét biztosító javítóbázisok, létesítmények, berendezések, stb.

A robbantásos terrorcselekmények célpontjainak kiválasztása során különbséget kell tenni a katonai és a polgári repülőgépek, repülőterek között.

²³ Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Madrid-Barajasi_rep%C3%BCl%C5%91t%C3%A9r Letöltés ideje: 2012.03.10.

A katonai repülőgépek és repülőterek, mint célobjektumok sajátosságai:

- a katonai repülőgépek korszerű védelmi berendezésekkel vannak ellátva, kismagasságban is képesek nagy sebességgel repülni, továbbá olyan támadó fegyverekkel vannak felszerelve, melyekkel képesek a terrortámadást elhárítani, az elkövetőket megsemmisíteni;
- az állandó és a hadműveleti területen lévő repülőterek a lakott területektől távol, alacsony laksűrűségű környezetben kerülnek kialakításra, őrzésük és védelmük jól szervezett, területükre idegeneknek nehéz bejutni;
- a repülőtéren dolgozók kiválasztása szigorú előírások alapján történik, alapvetően megbízhatóak, a dolgozók védelmi kiképzettsége és felkészültsége jó, ismerik a terrortámadások sajátosságait, az ezzel kapcsolatos óvintézkedéseket. hadműveleti területeken ez csak korlátozottan igaz, a kisegítő személyzet biztonsági ellenőrzése nem minden esetben megbízható;
- a fegyveres terrorakciók esetén megfelelő védelmi képességekkel rendelkeznek, azokat eredményesen képesek elhárítani, de hadműveleti repülőtereken a belső támadások és szabotázsakciók kiszámíthatatlanok, ezek ellen nehéz védekezni;
- a terrortámadáshoz szükséges robbanóanyagok és eszközök a hadműveleti területen könnyen beszerezhetők, bejuttatása az objektumba, valamint elhelyezése a kiválasztott célpontoknál a helyi lakosság felhasználásával viszonylag könnyen kivitelezhetők.

A polgári repülőgépek és repülőterek, mint célobjektumok sajátosságai:

- a polgári repülőgépek nagy méretük kis repülési sebességük miatt könnyen sebezhetők, valamint az eltérő színvonalú ellenőrzések miatt a gépek fedélzetére és a rakterébe könnyű veszélyes robbanóanyagokat és szerkezeteket feljuttatni. az utasai közül nem lehet minden esetben kiszűrni az ártó szándékúakat, vagy a felkészült terroristákat, akik képesek a gép katasztrófáját okozni robbanóanyagok nélkül is;
- a polgári repülőgépek nagymennyiségű éghető anyagokat tartalmaznak, ezért könnyen megsemmisíthetők, vagy magát a repülőgépet használják fel más célobjektumok megsemmisítésére²⁴;
- a polgári repülőgépek nem mindig rendelkeznek korszerű védelmi eszközökkel, berendezésekkel, ezért a rakéták és más fegyveres támadásokkal szemben gyakran védtelenek;
- a repülőgépek ismételt feladatra (repülésre) történő felkészítése gyakran más országokban (külföldön) történik, az ottani kiszolgáló személyzet közreműködésével, így viszonylag könnyen elhelyezhetők a repülőgépek rejtett pontjain robbanószerkezetek;
- a polgári repülőterek általában a lakott területekhez közel helyezkednek el, gyakran előfordul, hogy közvetlenül nagy laksűrűségű környezetben működnek, ezért a végrehajtott terrortámadások, vagy lakott területre zuhant repülőgépek fokozzák a pusztító hatást, növelik a lakosság megfélemlítését;
- a polgári repülőterek nagy méretei miatt annak teljes körű zárása, (bekerítése) riasztó és jelzőrendszerek kiépítése, ezáltal annak őrzés-védelme is nehezen oldható meg,

²⁴ Ez történt 2001. szeptember 11-i terrortámadás esetén, amikor utasszállító repülőgépeket térítették el, azokkal más terrorista célpontokat romboltak le.

ezért az illetéktelenek könnyen bejutnak a repülőtér területére;

- a nagy utasforgalom, valamint a terület őrzésének hiányosságai miatt, a támadáshoz szükséges robbanóanyagok, eszközök eljuttatása és elhelyezése a kiválasztott célpontoknál viszonylag könnyű, kicsi a lebukás veszélye;
- annak ellenére, hogy a repülőterek dolgozóinak kiválasztása megfelelő előírások és szempontok alapján történik, a nagy fluktuáció miatt előfordul, hogy ártó szándékú, vagy megbízhatatlan személyeket is felvesznek;
- a dolgozóknak csak egy szűk köre kap megfelelő védelemi kiképzést és felkészítést, nem mindenki ismeri a terrortámadások sajátosságait, az ezzel kapcsolatos óvintézkedéseket;
- a repülőterek közmű és energia rendszereinek nagyméretű kiterjedése miatt könnyen sebezhető, már kisméretű rombolással is komoly károk okozhatók, valamint megfelelően kiképzett terroristák, precíziós katonai fegyverekkel, már nagy távolságból is képesek a repülőtéri objektumokat, létesítményeket megsemmisíteni;
- az utasforgalmi épületek nyilvános helységeiben kis erejű robbantással is nagyfokú pánik érhető el, amely súlyos katasztrófához vezethet.

Napjainkban a terroristák egyre kifinomultabb módszerekkel hajtják végre a terrorcselekményeket és ezek felderítéséhez, elhárításához is hasonlóan korszerű eszközök, védelmi eljárások szükségesek.

A repülés területén a robbantásos terrorcselekmények végrehajtásának formái, a védekezés alapvető módszerei

Egy terrorcselekmény elkövetésének formáját és módját sok tényező befolyásolja, nem csak a megvalósítandó célok, a rendelkezésre álló humán és anyagi erőforrások, hanem a kiválasztott ország társadalmi és politikai viszonyai is.

A robbantásos terrorcselekmények végrehajtási formáit befolyásoló tényezők az alábbiak:

- az akció során a pusztítás, vagy az elrettentés prioritásának és mértékének eldöntése, meghatározása, (csak a célobjektum rombolódjon, az akció nagy vagy kicsi anyagi kárt okozzon, sok, vagy kevés polgári áldozat legyen, stb.);
- az elérendő célhoz kiválasztott célobjektum környezete, műszaki tulajdonságai, paraméterei, (megközelíthetőség, védelmi szint, méret, statikai állékonyság, stb.);
- a rendelkezésre álló fegyverek, robbanóanyagok fajtái, azok alkalmazhatóságának feltételei;
- az elkövetők kiképzettsége, felkészültsége, elszántsága;
- a célország terrorizmus elleni harcának és védelmi képességének szintje;
- a terroristák céljainak, akcióinak társadalmi elfogadottsága, a lakosság szimpátiája, támogatása, stb.

A terrorista csoportok romboló képessége folyamatosan nő, ahogy a terroristák is egyre jártasabbak a modern technológiák saját céljaikra való felhasználásában. Az Internet segítségével fejlett és sokoldalú kommunikációs technikákat kidolgoztak ki és nagy jártasságot szereztek a robbanóeszközök készítése és alkalmazása területén is. Ebből következik, hogy a repülés területén végrehajtható robbantásos terrorcselekményeket a végrehajtók sokféle formában és módon képesek és tudják megvalósítani.

A robbantásos terrorcselekmények végrehajtási formáinak csoportosítása:

- **az elkövetés módja szerint** megkülönböztetünk öngyilkos merénylek által elkövetett, valamint a végrehajtókat nem veszélyeztető, egy vagy több személy által kivitelezett akciókat;
- **a célterületre, vagy célobjektumba történő bejutás módja szerint** megkülönböztetünk erőszakos, (támadó, fegyveres), vagy rejtett, titokban történő behatolási formákat;
- **a felhasznált robbanóanyagok fajtái szerint** megkülönböztetünk katonai fegyverekkel, robbanóanyagokkal, házilag készített pokolgépekkel, valamint korszerű pusztító (nukleáris, biológiai, vegyi) eszközökkel végrehajtott támadásokat;
- **a robbanóanyagok célterületre, célobjektumba történő bejuttatása szerint**, amely történhet közvetlenül a terroristák által, vagy más „gyanú feletti álló személyek” bevonásával, továbbá polgári kézbesítő, szállító cégek, szolgáltatások közreműködésével;
- **a robbanószerkezetek működtetése, aktivizálása szerint**, amely történhet a merénylek által közvetlenül működtetve, késleltetett formában időzítve, vagy távírányítással.
- **a célobjektumok elleni támadások történhetnek** közvetlen közről, vagy kis távolságból, kézi fegyverekkel, robbanó eszközökkel, valamint nagy távolságokból, precíziós fegyverekkel, rakétákkal, stb.

Az akciók kiszámíthatatlansága, összetettsége, rejtettsége, eltérő védekezési formákat és módszereket igényelnek, annak ellenére, hogy ezeknek vannak közös elemei, területei. A cikk terjedelme nem teszi lehetővé, hogy a védekezés összes módszerét bemutassuk, ezért az alábbiakban csak néhány példát ismertetünk.

A robbantásos terrorcselekmények elleni védekezés alapvető módszerei

Kezdetben a támadások célpontjai a **repülőgépek** voltak, géprablások és képteltérítések formájában valósultak meg. Később a gépekre feljuttatott robbanóeszközökkel már a gépek megsemmisítését is végrehajtották. Napjainkban robbanóeszközként használják a gépeket más objektumok megsemmisítése céljából. Az ilyen jellegű terrortámadások ellen a legjobb védelem a felderítés fejlesztése, valamint az elkövetők és a robbanóanyagok, eszközök kiszűrése. Nehezebb a védekezés a repülőgépek elleni külső rakéta, vagy fegyveres támadások esetén. Ezek felderítése nehéz, gyakran csak technikai védelemmel csökkenthetők a repülőgépek veszélyeztetettsége, alapvető védelmük biztosítása.

A terroristák eddig többnyire a hadműveleti területen lévő katonai **repülőterek** ellen indítottak támadásokat. Ezek elhárítására a leghatékonyabb védelem az elrettentő katonai védelmi képesség kialakításával, a szükséges védelmi létesítmények megépítésével, az őrzés-védelem szigorításával, a felderítés fokozásával, esetleg ezek kombinációjával érhető el. Más a helyzet a polgári repülőterek esetén. A nagy utasforgalom miatt nehezebben, viszonylag magas költségekkel valósíthatók meg a szigorú beléptetési és „utasbiztonsági” ellenőrző rendszerek, amelyek alapjai az illetéktelenek és terrorista személyek kiszűrésének, valamint a robbanóanyagok, szerkezetek felderítésének. Az eddigi támadások elsősorban az utasforgalmat ellátó és lebonyolító létesítmények ellen irányultak, amelyek védelme a könnyű bejutás és a nagy kiterjedés miatt nehezen valósítható meg. A biztonság növelhető a gyakoribb élőerős ellenőrzéssel, „mozgáskövető” elektronikus és videó rendszerek kiépítésével. Illetéktelen, gépjármű-

vel történő erőszakos behatolás ellen nagyon jól, eredményesen alkalmazhatók a különböző mozgást akadályozó berendezések. Előfordulhat, hogy a terroristák egy kisebb erejű robbantással olyan pánikot keltsenek, amely egy lehetséges tömegkatasztrófát okoz. Ez ellen a legjobb védekezés a robbantásra alkalmas helységek fokozott ellenőrzése, esetleg a robbantás hatásait csökkentő műszaki megoldások alkalmazása, valamint a pánik kezelésével kapcsolatban a dolgozók ismereteinek, kiképzési és felkészítési színvonalának emelése.

Úgy a repülőterek, mint a repülőgépek terrorcselekmények elleni védelmében fontos szerepe van az összehangolt és átfogó nemzetközi, valamint hazai jogi szabályozásnak, műszaki előírásoknak és követelményeknek. Ezek teszik lehetővé a terrorizmus elleni egységes fellépést, a különböző országok védelmi követelményeinek egységesítését, valamint az elkövetők szigorú felelősségre vonását, továbbá a lehetséges elkövetők visszatartását, esetleges elrettentését.

A továbbiakban bemutatunk néhány példát a repülőgépek és a repülőterek robbantásos terrorcselekmények elleni védelmére.

Repülőgépek rakétatámadások elleni védelme

A katonai és a kereskedelmi repülőgépek fenyegetettsége jelentősen megnőtt, mióta a terroristák a fegyverkereskedelem feketepiacán könnyen hozzájuthatnak a vállról indítható föld-levegő rakétákhoz. A legelterjedtebbek a vállról indítható, hőkövető, SA-7b típus, melynek többféle változata létezik. Vannak infravörös hőfejűvel felszereltek, amelyek megkeresik a repülőgép legforróbb pontját, rendszerint a hajtóműveket, de léteznek olyanok is, melyeket a használója optikai úton, vizuálisan, vagy rádión keresztül vezérel a cél felé. Van egy harmadik verziója, amely lézersugár segítségével vezethető a célra.

A **9. képen** egy támadás után sérülés látható. A DHL A300 típusú repülőgép szárnya kapott találatot Bagdad repülőtere fölött. A **10. képen** pedig azok láthatók, akik büszkén használják ártatlan civil gépek ellen is a légvédelmi eszközöket.²⁵

9. kép

10. kép

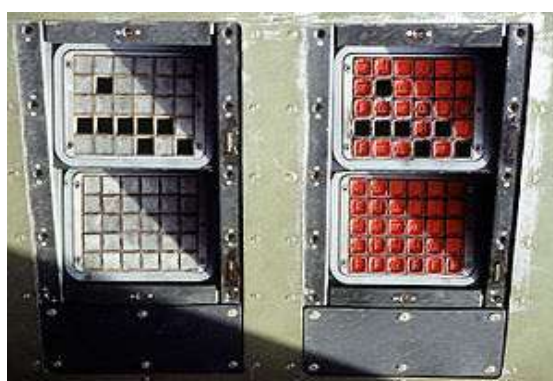
A vállról indítható rakéták ellen a leghatékonyabb védelem az infracsapdákkal valószínűsíthető meg. Ezek elsősorban a katonai repülőeszközök önvédelmi eszközei, mellyel megtéveszthetik a felé-

²⁵ A 10. és a 11. képek forrása: <http://iho.hu/hir/vallrol-indithato-fenyegetes-a-polgari-legi-kozlekedes-ellen-1109>, Letöltés ideje: 2012.03.10.

jük közeledő rakétákat. Veszélyhelyzetben, a rakéta közeledésének érzékelésekor, egyszerre lőnek ki több csapdát, miközben a repülőgép kitérő manővert végez. Olyan esetekben, amikor a repülőgép kiszolgáltatott helyzetben van (pl. fel- vagy leszálláskor) folyamatosan, sorozatban indítják az infracsapdákat. A korszerű infravörös irányítórendszerek már képesek megkülönböztetni az infracsapda által kibocsátott sugárzást a repülőgépek hajtóműveinek sugárzásától, ezért alkalmazásuk visszaszorulóban van, helyüket az irányított sugárzással működő infravörös zavaró-berendezések veszik át. A katonai repülőgépeken már évtizedek óta alkalmaznak hőcsapdákat, vagy elektronikus rakétaelhárító rendszereket. Ezek polgári változatai is elkészültek, melyek automatikusan működnek, nem igényelnek beavatkozást a személyzet részéről. A **11. képen** egy F-16 típusú repülőgép látható infracsapdák szórása közben, a **12. képen** pedig C-130 Hercules teherszállító repülőgép infracsapdászóró berendezését mutatja.²⁶ [16]

11. kép

12. kép

Ennek ellenére alig néhány állam foglalkozik kormány szinten a polgári repülőgépek vállról indítható rakéták elleni védelmével, holott a veszély továbbra is fennáll. Sajnos, nem csak hazánkban, de a terroristák által kevésbé veszélyeztetett országokban sem látják el a polgári légiközlekedés gépeit rakétaelhárító eszközökkel, így ezek továbbra is kiszolgáltatottak egy rakétatámadással szemben.

Repülőterek fizikai védelme az illetéktelen, vagy erőszakos behatolók ellen

Az illetéktelen behatolók első lépésként általában a kerítésekkel, mint műszaki akadályokkal találkoznak²⁷, majd ezt követik a különböző mozgást jelző rendszerek. Gépjárművel történő erőszakos behatolások, vagy robbanóanyagok bejuttatásának megakadályozására többféle megoldás létezik. Ilyen célt szolgálnak a különböző formában kialakított és működtetett biztonsági úttorlaszok (road-blockerek), személyi- és gépjármű ellenőrző pontok, a forgalomlassítók, sorompók stb. A repülőterek kerítéseinek egy lehetséges kialakítására a **13. képen**, a road-blockerek alkalmazására **14. képen** láthatunk egy-egy példát. [17]

A road-blockerek elektronikával vezérelhetők, emelhető, vagy süllyeszthető akadályok, melyek ellenállnak a nagy erejű ütközéseknek, méreteitől és paramétereitől függően alkalmasak személy- és tehergépjárművek megállítására.

²⁶ A 12. és a 13. képek forrása: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Infracsapda>, Letöltés ideje: 2012.03.10.

²⁷ Lásd bővebben Kovács Zoltán: Gondolatok a drótzárakról. Műszaki Katonai Közlöny XI:(3-4) pp. 41-55. (2001)

13. kép²⁸

14. kép²⁹

A repülőtéri épületek tartószerkezeteinek megerősítése, a hagyományos falszerkezetek robbanással szembeni védelme

Kísérletek bizonyítják, ha a hagyományos vasbeton oszlopokat, tartószerkezetek szénszálas, üvegszálas, vagy Kevlár szálas anyagokkal megerősítik, vagy burkolják, a robbantásokkal szembeni állékonyságuk megnő. Ezzel a megoldással a vasbetonvázas épületek ellen elkövetett robbantásos merényletek esetén az összeomlás elkerülhető, kevesebb lesz a halálos áldozatok száma. A raktárépületek, javítóműhelyek nagy része hagyományosan falazott szerkezettel épültek. Ezek megerősítésére találták ki az elasztikus műanyaggal bevont beton falazó blokkrendszert. A védőköpenyt képező szabadalmazott műanyag bevonat hajlékony, képlékeny, de mérsékelten teherbíró. A felületre az anyagot szórással lehet felvinni és az így kialakított bevonat energiaelnyelő tulajdonságokkal rendelkezik. A **15. képen** a megerősítő csíkok oszlopokon való túlnyúlása, a **16. képen** a polimer rétegnek a falra történő felhordása látható.³⁰

15. kép

16. kép

Természetesen azt, hogy az épületek közül melyiket kell fokozott védelemmel megépíteni, a döntéshozók a repülőtér biztonsági előírásai, a védelmi tervekben szereplő épületek veszélyeztetettsége, valamint a rendelkezésre álló erőforrások, anyagi lehetőségek függvényében döntenek el. [18]

²⁸ Horváth Tamás: Korszerű kerítésvédelem. Hadmérnök VI. évfolyam 3. szám, 2011. szeptember, 3. kép 19. pp. Forrás: http://hadmernok.hu/2011_3_horvatht_2.pdf, Letöltés ideje: 2012.02.15.

²⁹ Forrás: <http://www.road-blocker.hu/>, Letöltés ideje: 2012. 02. 13.

³⁰ A 16. és a 17. képek forrása: Balogh Zsuzsanna mk. örgy.: Repülőtéri épületek védelme terrorista robbantások ellen cikkének 3. és 5. képei. Repüléstudományi közlemények 2009/2 külön szám: <http://www.szrfk.hu/rtk/>, Letöltés ideje: 2012.03.15.

A biztonság fokozása a személyi és poggyász ellenőrzések szigorításával

A biztonság érdekében egyre szigorúbb – gyakran már a személyi jogokat is sértő – személyi és poggyász ellenőrzéseket kell bevezetni, amelyhez egyre korszerűbb berendezéseket kell alkalmazni. Nagy felháborodást váltott ki az utasok körében az újlenyomatos regisztráció, de vitát keltett az is, hogy több országban tervezik a testszkennerek bevezetését. Ettől hatékonyabb terrorizmusellenes küzdelmet remélnek. A vita kiváltó oka az volt, hogy az elektromágneses testszkennerek teljesen felfedi a test alakját. A szakterülettel foglalkozó tudósok egy olyan új, a hőkamerához hasonló biztonsági ellenőrző berendezést javasolnak kifejleszteni, amely egy cm-es tárgy kimutatására is alkalmas, de érdemben csökkentené az utasok intim szférájába való betekintés mértékét. A **17. képen** a fedélzetre felvihető anyagok jelenleg érvényes korlátozásai láthatók, a **18. kép** pedig az elektromágneses testszkennerek képi megjelenítését mutatja.

17. kép³¹18. kép³²

Az Európai Bizottság egyelőre nem döntötte el, hogy javasolja-e az európai repülőtereken az utasok személyi ellenőrzésekor a testszkenner általános alkalmazását.

A repülés területén a robbantásos terrorcselekmények elleni védelem növelésének lehetőségei

Ebben az alfejezetben bemutatjuk, hogy a NATO milyen új módszereket alkalmaz, milyen fejlesztéseket hajt végre a terrorizmus elleni küzdelemben, valamint áttekintjük, hogy nemzetközi szinten milyen jogi szabályozások történtek a repülés elleni terrorizmus visszaszorítására.

A NATO terrorizmus elleni védekezésének fejlesztési területei

A fejlesztési programot a NATO Nemzeti Fegyverzeti Igazgatói indították el azzal a céllal, hogy olyan új módszereket és technológiákat dolgozzanak ki, amelyek hatékonyabbá teszik a terrorizmus elleni küzdelmet. Felállították a „Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája” (rövidítve: CNAD) elnevezésű munkacsoportot, kidolgozták a „*Terrorizmus elleni védelem munkaprogramját*,” valamint meghatározták a fejlesztés területeit. Ezek a következők: [19]

³¹ Forrás: http://www.agoratrans.hu/repuloteri_biztonsagi_eloirasok.pdf, Letöltés ideje: 2012.03.15.

³² Forrás: <http://www.kronika.ro/index.php?action=open&res=34775>, Letöltés ideje: 2012.03.15.

Rögtönzött robbanóeszközök elhárítása

Ennek keretében részletes ismertetőket dolgoznak ki, hogy ezeket a robbanószerkezeteket miként készítik, hogyan használják, milyen hatással járnak, valamint olyan technológiákat fejlesztenek ki, amelyek alkalmazásával a bombák meghibásodnak, továbbá fel lehet deríteni azon helyeket, ahol gyártják és elrejtik azokat.

Akna- és lőszermentesítés

A fejlesztés célja olyan adatbázis létrehozása, amelyben nyomon követhető a fel nem robbant lőszer, katonai robbanóanyagok, helye és mennyisége, továbbá olyan védőfelszerelések kifejlesztése, amely növeli a megsemmisítés hatékonyságát.

Repülőgépek védelme vállról indított föld-levegő rakéták ellen

Technikai és nem technikai módszerek kombinációjával további védelmi megoldásokat fognak kifejleszteni a nagy, lassan mozgó légi járművek számára a vállról indított rakéták fenyegetése ellen.

Helikopterek védelme rakétahajtású gránátok ellen

Ennek keretében kell olyan technológiákat, eljárásokat kifejleszteni, amelyek lehetővé teszik a forgósárnyas légi járművekbe a légvédelmi tűznek ellenálló bevonatok, szerkezeti anyagok kifejlesztését, valamint légzsákok és ülések beépítését.

Kikötők védelme

A program célja, olyan felszíni és víz alatti érzékelő hálók kifejlesztése, amelyek képesek érzékelni és ártalmatlanná tenni a terroristákat, valamint olyan új eljárási módok, mechanizmusok alkalmazása, amelyek hatékonyabbá teszik a víz alatti aknaszedést és megsemmisítést, továbbá a gyorsnaszádok megbénítására alkalmas innovatív technológiák kidolgozása a hadihajók felszíni támadások elleni védelmi képességeinek javítása.

Vegyí, biológiai, radiológiai és nukleáris (CBRN) fegyverek felderítése, az ellenük való védekezés és az ilyen fegyverek leküzdése

Ennek keretében a Szövetségesek közös doktrínát, eljárásokat dolgoznak ki, szabványokat határoznak meg, kutatásokat végeznek olyan eszközök fejlesztése érdekében, amelyek az ilyen típusú fegyverek elleni védelemhez és a támadás utáni mentesítéshez szükségesek, valamint kutatásokat folytatnak olyan technológiák kifejlesztésére is, amelyek az ilyen halálos anyagok távolból történő érzékelésére használhatók.

Precíziós légi célba juttatási technológia a különleges műveletekben résztvevő haderők számára

A Szövetségesek közösen dolgoznak olyan technológiai rendszerek kifejlesztésén, amelyekkel biztosítani lehet a különböző precíziós támadóeszközök, fegyverek pontos célba juttatását, hogy ne legyen olyan távoli hely, amely biztos menedéket nyújthatna a terroristáknak.

Hírszerzés, felderítés, megfigyelés és terrorista célpontok megjelölése

A terrorcselekmények időben történő felderítése érdekében szükség van a meglévő érzékelők és

felderítő eszközök, rendszerek korszerűsítésére, vagy újak fejlesztésére, új szoftverek, számítógépes modellek és elemező eszközök alkalmazására az információk jobb és pontosabb értékelése miatt. További cél, a Szövetséges kormányok tevékenységének összehangolása, a terroristák nyomon követésére a társadalom különböző rétegeibe történő beolvadásuk felderítésére, a fenyegetések kiküszöbölésére, továbbá a szükséges intézkedések időben történő meghozatalára.

Aknavetős támadások elhárítása

Ennek a programnak az a célja, hogy biztosítsa a NATO számára azokat a korszerű felszereléseket, helyzet-meghatározó radarokat és lézeres technológiákat, amelyre az aknák kilövési helyének automatikus érzékeléséhez és ahhoz van szükség, hogy megfelelő gyorsasággal és pontossággal lehessen a tüzet viszonzni.

A polgári légi közlekedés védelmével kapcsolatos nemzetközi jogszabályok

Az Amerikai Egyesült Államokban 2001. szeptember 11-én történtek következtében az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a 2320/2002/EK rendeletet, amely közös szabályokat határozott meg a polgári légi közlekedés biztonsága érdekében. Idővel a légi közlekedés védelme területén szerzett tapasztalatok alapján az addig érvényes jogszabályi előírásokat korszerűsíteni kellett, ezért megalkották és elfogadták a 300/2008/EK számú, a polgári légi közlekedés védelmének közös szabályairól szóló rendeletet. A meglévő rendelkezéseket felülvizsgálták és aktualizálták, végrehajtották azok egyszerűsítését, harmonizálását, továbbá a hiányosságok megszüntetésére új előírásokat léptettek életbe.

A 300/2008/EK egységes rendelkezés közös szabályokat állapít meg az Európai Unióban a polgári légi közlekedés védelme érdekében az azt veszélyeztető jogellenes cselekményekkel szemben. A rendelet előírásait alkalmazni kell az EU-tagállamok területén elhelyezkedő valamennyi olyan repülőterre vagy azok részeire, amelyeket nem kizárólag katonai célokra használnak, továbbá ezeken a repülőtereken szolgáltatást nyújtó minden üzemben tartóra, beleértve a légi fuvarozókat is. Ezen felül kiterjed valamennyi jogalanyra is, amely a repülőtér területén belül vagy kívül található helyszínen szolgáltatásokat nyújt a repülőtér számára.

A polgári légi közlekedés védelmét szolgáló közös alapkövetelmények az alábbiakra terjednek ki:

- a repülőterek védelme;
- a repülőterek elkülönített területei;
- a légi járművek védelme;
- utasok és kézipoggyász;
- feladott poggyász;
- áru és postai küldemény;
- légi fuvarozói posta és légi fuvarozói anyagok;
- fedélzeti ellátmány és repülőtéri készletek;
- a repülés tartama alatti védelmi intézkedések;
- a személyzet toborzása és képzése;
- a védelmi berendezések.

A rendelet tartalmazza azon általános intézkedések jegyzékét is, amelyek megállapítják a kö-

zős alapkövetelményekre vonatkozó kritériumokat és feltételeket, valamint azokat, amelyeket a fent említett alapkövetelmények nem alapvető fontosságú elemeinek módosítására kell használni. A rendelet részletes intézkedéseket sorol fel a közös alapkövetelmények végrehajtására vonatkozó kritériumok és eljárások tekintetében is.

Az EU-tagállamok felelős hatóságaira, az üzemben tartókra és a jogalanyokra kiterjedő kötelezettségek az alábbiak:

- Az EU-tagállamoknak ki kell jelölniük **egyetlen felelős hatóságot**, amelynek feladata biztosítani a közös alapkövetelmények végrehajtását.
- Mindegyik EU-tagállamnak meg kell terveznie és végre kell hajtania az alábbi programokat:
 - **a polgári légi közlekedés védelmét szolgáló nemzeti program**, amely meghatározza a közös alapkövetelmények végrehajtásával kapcsolatos hatásköröket; valamint
 - **a nemzeti minőségbiztosítási program**, amely nyomon követi a rendeletnek, valamint az adott ország nemzeti polgári légiközlekedés-védelmi programjának való megfelelést.
- Minden egyes üzemben tartónak és jogalanynak meg kell terveznie és végre kell hajtania a rá vonatkozó programok mindegyikét:
 - **repülőtér-védelmi program**, amely meghatározza a repülőtér üzemben tartója által annak érdekében követendő módszereket és eljárásokat, hogy megfeleljen mind ennek a rendeletnek, mind a repülőtér helye szerinti tagállamban érvényes nemzeti polgári légiközlekedés-védelmi programnak;
 - **a légi fuvarozói védelmi program**, amely meghatározza azokat a módszereket és eljárásokat, amelyeket a légi fuvarozónak követnie kell ahhoz, hogy megfeleljen mind ennek a rendeletnek, mind a repülőtér helye szerinti tagállamban érvényes nemzeti polgári légiközlekedés-védelmi programnak; vagy
 - **a jogalanyok védelmi programja**, amely meghatározza azokat a módszereket és eljárásokat, amelyeket a jogalanynak követnie kell ahhoz, hogy megfeleljen mind ennek a rendeletnek, mind a repülőtér helye szerinti tagállamban érvényes nemzeti polgári légiközlekedés-védelmi programnak.

A 300/2008/EK rendelethez kapcsolódnak olyan jogszabályok is, amelyek segítik az alaprendeletek végrehajtását. Ezek a következők:

- A Bizottság 185/2010/EU rendelete (2010. március 4.) a közös légiközlekedés-védelmi alapkövetelmények végrehajtásához szükséges részletes intézkedések meghatározásáról.
- A Bizottság 72/2010/EU rendelete (2010. január 26.) a légi közlekedés védelmével kapcsolatos bizottsági ellenőrzések eljárásainak megállapításáról.
- A Bizottság 1254/2009/EU rendelete (2009. december 18.) a polgári légi közlekedés védelmére irányuló közös alapkövetelményektől való eltérést és alternatív védelmi intézkedések elfogadását a tagállamok számára lehetővé tevő feltételek meghatározásáról.

Az EU-tagállamok felelőssége megállapítani a közös jogszabályok rendelkezéseinek megsér-

tése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályokat, valamint biztosítani a szankciók végrehajtását.

ÖSSZEGZÉS

A terrorizmusnak még nincs egységes, jogilag is elfogadott definíciója. Jobb a helyzet a terrorcselekmények fogalmi meghatározásával kapcsolatban. Itt a szakemberek egységesen a jog oldaláról közelítették meg a kérdést és úgy foglaltak állást, hogy a terrorista célkitűzéseket és a terroristák által elkövetett támadásokat, akciókat, amelyek emberek életét vagy testi épségét veszélyeztetik, közveszélyt okoznak, alapvető szolgáltatásokat veszélyeztetnek, vagy az állam működését akadályozzák, köztörvényes bűncselekménynek kell tekinteni.

Napjainkban a terrortámadások sikeréhez nagyban hozzájárul a globalizáció, a technikai fejlődés, az internet elterjedése, széleskörű használata, a korszerű informatikai és híradó eszközök, berendezések, valamint a könnyen beszerezhető robbanó-, vegyi- és nukleáris anyagok. A terrorcselekmények célpontjait nehéz behatárolni. Általában a könnyen sebezhető, kevésbé védett, vagy védhető létesítményeket támadják meg. Gyakran olyan célpontokat választanak, amelyeknek a szimbolikája, vagy a funkciója bír nagy jelentőséggel. Ha elrettentést, megtorlást vagy félelemkeltést akarnak elérni, sok ember által látogatott épületeket, épületegyütteseket jelölnek ki célpontnak. Ezért a védelmi szakemberek nehezen tudják pontosan meghatározni a terrortámadások célobjektumait, legfeljebb csak azok körét, amelyek számításba jöhetnek.

Ha a repülés biztonságát egy lehetséges terrortámadás szemszögéből vizsgáljuk, megállapítható, hogy azok legtöbb esetben a repülőgépek ellen irányulnak és csak kisebb számú támadás éri a repülőterek épületeit, létesítményeit, működési és biztonsági rendszereit. Ennek részben az az oka, hogy a repülőterek létesítményeinek támadása komoly előkészítést, nagy szakértelmet, pontos információkat igényelnek. A repülőgépek és a repülőterek elleni robbantásos terrorcselekmények esetén különbséget kell tenni a katonai és a polgári gépek és repülőterek között. A különbséget a célobjektumok területi elhelyezkedése, védelme, valamint azok üzemeltetési sajátosságai adják.

A terrorista csoportok aktivitása, romboló képessége folyamatosan nő. Az Internet segítségével fejlett és sokoldalú kommunikációs technikákat kidolgoztak ki, egyre járatosabbak a modern technológiák saját célú felhasználásában és nagy gyakorlatot szereztek a robbanóeszközök készítése és alkalmazása területén is. Ebből következik, hogy a repülőterek létesítményei, objektumai, rendszerei, vagy a repülőgépek ellen végrehajtott terrortámadások sokféle formában valósulhatnak meg, így nagyon nehéz ellenük védekezni.

A terrorakciók kiszámíthatatlansága, összetettsége, rejtettsége, eltérő védekezési formákat és módszereket igényelnek annak ellenére, hogy ezeknek vannak közös elemei, területei. A repülőtéri létesítmények robbantásos cselekmények elleni védelmének nagyon sok formája létezik, de ezek alkalmazása és a megvalósítás színvonala országonként más és más. A védekezés hatékonyságának növelése csak úgy valósítható meg, ha megfelelő technikai fejlesztésekkel, új védekezési elvek és módszerek kidolgozásával, alkalmazásával képesek leszünk a készülő terrorcselekményeket időben felderíteni, a veszélyes terroristákat nyomon követni, továbbá

egységes jogi szabályozás és követelmények kidolgozásával elősegíteni a különböző védekezési eljárások harmonizálását, az elkövetők szigorú felelősségre vonását. Az EU rendelkezik az ehhez szükséges alapvető jogszabályokkal, de nemzeti szinten még sok a hiányosság. Hazánkban elsősorban a repülés biztonságával, az épületek és létesítmények robbanás elleni védelmének kialakításával, valamint a korszerű felderítő és elhárító eszközök alkalmazásával kapcsolatban vannak lemaradások.

TÁMOP-4.2.1.B-11/2/KMR-2011-0001 Kritikus infrastruktúra védelmi kutatások,

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.”

„The project was realised through the assistance of the European Union, with the co-financing of the European Social Fund.”

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] <http://www.publikon.hu/htmls/cikkek.html?ID=23&articleID=345> (2012.02.13.)
- [2] http://biztpol.corvinusembassy.com/?module=corvinak&module_id=4&cid=32 (2012.02.13.)
- [3] <http://hu.wikipedia.org/wiki/Terrorizmus> (2012.02.11.)
- [4] BATKÓ Róbert: Gondolatok a terrorizmus fogalmáról. Belügyi Szemle, 53. évf. 6. szám, 75-88.o
- [5] http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=97800004.TV (2012.02.27.)
- [6] OPRÁVEL László alezredes doktorandusz: A szárazföldi erők hazai bázisú részvételének néhány kérdése a terrorizmus elleni küzdelemben. Forrás: <http://www.zmne.hu/dokisk/hadtud/opravel.pdf>, (2012.02.27.)
- [7] <http://lakossag.katasztrofavedelem.hu/?pageid=93&content=1> (2012.02.13.)
- [8] CHARLES Townsend: A terrorizmus (ford. Nádori Attila) Magyar Világ Kiadó, 2003, 37. o.
- [9] http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Konzuli_informaciok/Utazas_kulfoldre/Altalanos_uta_zasi_tanacsok/terrorizmus.htm (2012.03.03.)
- [10] http://www.sg.hu/cikkek/84433/dollarmilliardokban_merhet_337_a_biztonsag, (2012.03.03.)
- [11] http://www.titoktan.hu/_raktar/_e_vilagi_gondolatok/Terrorizmus-Biztonsaga.htm, (2012.03.03.)
- [12] <http://fn.hir24.hu/vilag/2011/12/22/2011-legsulyosabb-terroztamadasai/> (2012.03.03.)
- [13] NÉMETH József: A repülésbiztonság, mint stratégiai kérdés Forrás: <http://www.biztonsagpolitika.hu/userfiles/file/PDF/repstrat.pdf>. (2012.03.10.)
- [14] DUDÁS Zoltán: Repülési biztonság, Forrás: http://www.szrfk.hu/rtk/kulonszamok/2003_cikkek/dudas_zoltan.pdf (2012.03.10.)
- [15] <http://hu.wikipedia.org/wiki/Rep%C3%BCI%C5%91t%C3%A9r>, (2012.03.10.)
- [16] MÁRVÁNYI Péter: Vállról indítható fenyegetés a polgári légi közlekedés ellen. Forrás: <http://iho.hu/hir/vallrol-indithato-fenyegetes-a-polgari-legi-kozlekedes-ellen-1109>, (2012. 03. 10.)
- [17] <http://www.road-blocker.hu/>, (2012. 02. 13.)
- [18] KOVÁCS Zoltán: Gondolatok a drótzárakról. Műszaki Katonai Közlöny XI:(3-4) pp. 41-55. (2001)
- [19] BALOGH Zsuzsanna mk. őrgy.: Repülőtéri épületek védelme terrorista robbantások ellen. Repüléstudományi közlemények 2009/2 külön szám: Repüléstudományi Konferencia 2009. április 24. <http://www.szrfk.hu/rtk/>, (2012. 03. 15.)
- [20] Forrás: <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/hungarian/military.html>, (2012. 02. 13.)
- [21] Forrás: http://europa.eu/legislation_summaries/transport/air_transport/tr0028_hu.htm, (2012. 03. 15.)
- [22] HORNYACSEK Júlia: A települési védelmi képességek a katasztrófa-kihívások tükrében, "Biztonságunk érdekében" Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület Budapest, 2011. 3. o. ISBN: 978-963-08-2606-8
- [23] Dr. HORNYACSEK Júlia: Polgári védelem 1. ZMNE Budapest: 2009. 13. o. ISBN: 978-963-70-60 66-3
- [24] Dr. HORNYACSEK Júlia: A repülőtér környezetében lévő települések katasztrófavédelmi feladatai, Repüléstudományi Közlemények On-line Tudományos Folyóirat, ZMNE, 2011/2 különszám, 2011. április, 17. oldal ISSN: 1789-770X